

مدل روابط علی خط مشی گذاری شبکه ای در آموزشهای مهارتی غیر رسمی کشور

سید محسن جلالی^۱

حمید شفیقزاده^۲

نادر سلیمانی^۳

چکیده

هدف تحقیق حاضر ارائه‌ی مدل روابط علی خط‌مشی گذاری شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی غیررسمی کشور بود. این تحقیق از روش آمیخته متوالی بوده که در بخش کیفی استخراج مؤلفه‌ها و شاخص‌های اصلی بر اساس روش تحلیل مضمون با استفاده از مصاحبه با خبرگان و سیاست‌گذاران آموزش‌های مهارتی غیررسمی کشور جمع‌آوری گردید؛ جامعه آماری در بخش کیفی به تعداد ۱۸ نفر و در بخش کمی ۲۸۶ نفر بوده است. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت هدفمند و در بخش کمی به صورت تصادفی ساده بر اساس فرمول کوکران به تعداد ۱۶۵ نفر بوده است. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه ۴۵ سوالی استفاده شد که ۱۵۳ نفر به سؤالات پاسخ دادند. روایی پرسشنامه بر اساس قضاوت خبرگان به صورت صوری و محتوایی تعیین و پایایی آن بر اساس روش همبستگی بین مؤلفه‌ها (الفای کرونباخ) تعیین شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی، کدگذاری مصاحبه‌ها و در بخش کمی، استفاده از آمار توصیفی و استنباطی (تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی) بود. ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت دستی - کاغذی و *SPSS 20* و *PLS Smart* بوده است. یافته‌ها حاکی از آن است که مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای دارای ۹ بعد و ۴۵ شاخص است که ابعاد آن شامل اهداف و فلسفه، استراتژی‌ها، فرهنگ شبکه، قوانین و دستورالعمل‌ها، فناوری‌ها، مدیریت و رهبری، فرایندهای و فعالیت‌های سازمانی، نظام ارزشیابی و تضمین کیفیت، توسعه و رشد حرفه‌ای منابع انسانی، در نظام خط‌مشی گذاری شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی است. همچنین اعتبار سنجی مدل که بر اساس معیارهای *R2* و میانگین واریانس استخراج شده *AVE* مشخص ساخت که مدل مورد نظر تا حدود زیادی می‌تواند فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای را تبیین کند.

واژگان کلیدی: خط‌مشی گذاری، خط‌مشی گذاری شبکه‌ای، آموزش مهارت‌های غیررسمی

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

^۲ * نویسنده مسئول، دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

shafizadeh11@gmail.com

^۳ دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

مقدمه

آموزش و تربیت مهارت ورزان در هزاره سوم به‌عنوان آموزش‌های فرا راهبردی در جهت توسعه پایدار کشورها به شمار می‌روند. در کشور ما ارائه‌دهندگان آموزش و متولیان تربیت مهارتی و فنی در سطوح مختلف بسیار متنوع و گسترده می‌باشند و در سه قالب رسمی، غیررسمی و سازمان نایافته متجلی‌اند. وجود یک نظام منسجم و پویا در حوزه آموزش مهارتی و تربیت حرفه‌ای به همراه یک‌نهاد هماهنگ‌کننده از الزامات تضمین کیفیت و ارتقای جایگاه این آموزش‌ها در کشور است و در بند ۱ و ۲ سیاست‌های کلی اشتغال ابلاغی مقام معظم رهبری مجدداً بر تشکیل یک نظام کارآمد متناسب تأکید شده است (حسینی راد و کاووسی، ۱۳۹۵). امروزه تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص و کارآمد از عوامل کلیدی و انکارناپذیر در توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور محسوب می‌شود و هر نوع سرمایه‌گذاری کلان در بخش‌های مختلف اقتصادی نیازمند برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش نیروی انسانی و توسعه منابع است (مهر علی زاده و همکاران، ۱۳۹۸). از این روی افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها دریافته‌اند که باید روزبه‌روز مهارت‌های خود را بهسازی و توسعه بخشند زیرا از این طریق بهتر می‌توانند با شرایط متغیر محیطی، تطبیق پیدا کرده، با برخورداری از نقاط قوت بیشتر، از فرصت‌های محیطی به نحو بهتری استفاده کنند؛ این در حالی است که مؤسسات آموزشی نیز برای پاسخ‌گویی به تقاضاهای اجتماعی دست به تغییرات فراوانی زنده‌اند، تغییرات در خط‌مشی گذاری، رسالت‌ها، ساختارها و مأموریت‌های سازمان‌های آموزشی دلیلی برای پاسخ‌گویی به این خواسته‌ها است (خاوری، طالبیان، ۱۳۹۸). اهمیت توسعه مهارت‌ها برای رشد اقتصادی و اجتماعی و برای ارتقای کار به علاقه‌مندی برای تدوین سیاست‌ها و خط‌مشی‌هایی برای گسترش مهارت منجر شده است (اگروال و گاسکوف، ۲۰۱۳). ایست (۲۰۱۵) اعتقاد دارد شبکه‌های خط‌مشی گذاری مراودات اجتماعی را تسهیل می‌کند و هزینه‌های مبادلاتی را کاهش می‌دهد. یان (۲۰۱۴)، خط‌مشی شبکه‌ای را مفهومی می‌داند که در هم تنیدگی ایجاد می‌کند، روابط بین سازمانی را مستحکم می‌سازد. سباتیر (۱۹۹۹) اعتقاد دارد شبکه‌های خط‌مشی گذاری مرکب از بازیگرانی می‌داند که با یکدیگر در تعامل‌اند. هنری و همکاران (۲۰۱۱) به پویایی در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای اشاره دارد. فیشر (۲۰۱۳)، به سه جنبه مهم در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای یعنی تعارض، همکاری و روابط قدرت می‌پردازد. به‌زعم ویتال (۲۰۱۲)، در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای برخی ویژگی‌هایی مانند تبادلات و ارزش‌ها ثابت هستند رانی (۲۰۰۶) اعتقاد دارد همواره نظام‌های خط‌مشی گذاری کوشیده‌اند تا با بهره‌گیری از رویکرد تکرر گری و مشارکت دادن به ذی‌نفعان و بازیگران اصلی در

⁴ Aggarwal & Gasskov

⁵ -Isett

⁶ Yan

⁷ Sabatier

⁸ Fischer

⁹ Whitall

فرایند تدوین، اجرا و ارزیابی خط‌مشی‌ها، کاستی‌های موجود در نظام‌های تصمیم‌گیری را کاهش داده و از این طریق مشروعیت لازم را برای پیاده‌سازی سیاست‌های اخذشده را کسب نمایند. ورود الگوهای جدید آموزشی و نیازهای جدید و متنوع آموزشی با توجه به تغییرات در توسعه آموزش‌های مهارتی در کشورمان عوامل و شرایط زیادی نقش دارند و بهبود فرایند خط‌مشی گذاری شبکه ای در این حوزه، بی‌تردید یکی از عوامل بسیار مهم در این زمینه است، چراکه خط‌مشی‌هایی که خوب تدوین‌شده باشند و خوب نیز اجرا شوند، نتایج خوبی نیز به همراه خواهند داشت. تعدد نهادهای خط‌مشی گذار در حوزه آموزش مهارتی ایران، منجر به بسیاری از مشکلات این نظام شده است و از آنجاکه اکثر قریب به اتفاق نهادهای دخیل در خط‌مشی گذاری در نظام آموزش (رسمی و غیررسمی) فنی و مهارتی کشور در مرحله تدوین خط‌مشی و در ادامه، اجرا و ارزیابی آن دخیل‌اند؛ بنابراین، شناسایی نهادها و مدل‌سازی صحیح و علمی مرحله تدوین خط‌مشی برای نظام مهارتی ایران، منجر به بهبود وضعیت فرایند خط‌مشی گذاری در تمامی مراحل خواهد شد. نتایج مطالعات گسترده، مصاحبه با خبرگان حوزه آموزش مهارتی در ایران نشان داد مشکلات و چالش‌های متعددی در نظام آموزش مهارتی ایران وجود دارد که یا مستقیماً چالش‌هایی است که در حوزه تدوین سیاست برای نظام فنی و مهارتی وجود دارد یا نتیجه سیاست‌گذاری ناکامل و نادرست و ضعف سیاست‌گذاری در این حوزه است. (مولوی، ۱۳۹۴)، صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۹۳) در پژوهش «آسیب‌شناسی مدیریت‌های آموزش مهارتی کشور»، مهم‌ترین چالش در ابعاد ساختاری را نبود یک سیاست‌گذار کلان نیروی انسانی در کشور چالش آموزش‌های مهارتی می‌داند و همچنین عدم هماهنگی نهادهای مختلف ارائه‌کننده خدمات آموزش مهارتی در جامعه فرض شده است. و دلیل عمده عدم هماهنگی آموزش‌های مهارتی با نیازهای جامعه را به دلیل مدیریت و برنامه‌ریزی این آموزش‌ها از سوی نهادهای مختلف و جدا از هم بدون توجه به تحولات اقتصادی و اجتماعی می‌داند. چالش‌های موجود برای اجرای آموزش‌های غیررسمی توسط دستگاه‌های اجرائی مختلف؛ در حال حاضر دستگاه‌ها و نهادهای متعددی در تدوین خط‌مشی برای نظام آموزش مهارتی غیررسمی کشور دخالت دارند. شایان‌ذکر است نهادهای دیگری از جمله کانون‌های فرهنگی هنری شهرداری‌ها، کانون‌های مساجد و دانشگاه‌ها و غیره نیز به امر آموزش‌های مهارتی مبادرت می‌ورزند که وضعیت آن‌ها مشخص نیست؛ این تنوع و تعدد نهادها به همپوشانی‌ها، دوباره‌کاری‌ها و نابسامانی در سیاست‌گذاری این نظام منجر شده است و از سوی دیگر مانع ارتباط درست و اصولی آن‌ها باهم در قالب ساختار آموزشی و مرتبط با عناصر به‌ویژه متناسب با نیازهای بازار کار شده است. (ثابت نژاد، ۱۳۹۱)،

در تعریفی، شبکه خط‌مشی فرآیندی است که در آن اعضاء مختلف یک جامعه (ذینفعان در یک خط‌مشی) برای حل مشکلات مشخص یا برای تدوین برنامه‌ها (یا سایر سازوکارهای سیاسی) شود هم می‌آیند مک‌گری گور (۲۰۰۴) به نظر می‌رسد برای عبور از وضعیت حاضر و فائق آمدن بر آسیب‌ها و سستی‌های

موجود در نظام خط‌مشی گذاری نظام آموزش مهارتی نظام شبکه‌گذاری کاری واجب اما معطل مانده‌ای است بی‌گمان؛ طراحی الگویی خط‌مشی گذاری ذهن بسیاری از پژوهشگران را در سازمان‌های مختلف به خود اختصاص داده است برای مثال؛ مسلمی، حمیدزاده و خنیفر (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای با عنوان ارائه مدل خط‌مشی گذاری آموزشی مبتنی بر رویکرد رفتاری در حوزه آموزش‌های مهارتی در ایران به شیوه‌ی کیفی نشان داد؛ ابعاد و مؤلفه‌های خط‌مشی گذاری آموزشی مبتنی بر رویکرد رفتاری در حوزه آموزش‌های مهارتی در شش طبقه شامل پدیده مرکزی (فرایند خط‌مشی گذاری آموزشی مبتنی بر رویکرد رفتاری)، شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، عامل مداخله‌گر، راهبردها، و پیامدها و نتایج شناسایی شد. ارائه مدل مناسب و فراهم کردن شرایط می‌تواند اثربخشی خط‌مشی گذاری آموزشی مبتنی بر رویکرد رفتاری توسط سیاست‌گذاران را برای نظام آموزشی کشور بهبود بخشد. همچنین قوسی، عباسی و نوریان (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان بررسی وضعیت سیاست‌گذاری عمومی و خط‌مشی گذاری دولت در دوره‌های آموزشی مهارتی در ایران عنوان کردند که با توجه به خلأهای موجود در نظام آموزش مهارتی وجود یک نظام منسجم و پویا در حوزه دوره‌های آموزشی و تربیت مهارتی - حرفه‌ای به همراه یک‌نهاد هماهنگ‌کننده، از الزامات تضمین کیفیت و ارتقای جایگاه آن در کشور است؛ عطارنیا (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «طراحی مدل تدوین خط‌مشی در نظام آموزش‌های مهارتی و فناوری کشور» به بررسی وضعیت موجود خط‌مشی گذاری در نظام مهارتی ایران پرداخته و با بررسی نظام آموزشی برخی کشورها از حیث سیاست‌گذاری به شناسایی نهادهای خط‌مشی گذار اقدام نمود. محقق کوشش نمود عناصر نظام آموزش (رسمی و غیررسمی) مهارتی شامل ورودی‌ها، فرایندها، خروجی‌ها و پیامدها شناسایی نماید و نهادهای خط‌مشی گذار برای هر یک از این عناصر را در مدلی جای دهد. مصطفی‌زاده و صادقی (۱۳۹۶) در تحقیقی تحت عنوان «الگوهای حکمرانی شبکه‌ای نشان دادند که از میان مدل‌های مختلف شبکه‌ای مدل زنجیره تأمین برای صنعت برق چین و مدل قرارداد خدماتی برای صنعت برق ایران گویای بهتری برای واقعیت هستند. همچنین از میان مدل‌های دولت در بخش اداره صنعت برق، مدل دولت یکپارچه مناسب کشور چین است و به نظر می‌رسد دولت ایران در گذار از مرحله دولت سلسله مراتبی به دولت برون‌سپاری شده باشد، جهان‌نیده در سال ۱۳۹۴ تحقیقی تحت عنوان «طراحی و اعتبارسنجی مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای در حوزه گردشگری جهت تحقق اهداف سند چشم‌انداز» باهدف احصاء بازیگران شبکه خط‌مشی گردشگری و تبیین رابطه بین آن‌ها و به عبارتی ترسیم شبکه خط‌مشی گردشگری انجام داد بر اساس یافته‌های تحقیق، در ایران ۱۱ حوزه و ۳۵ نهاد و سازمان به‌نوعی در گردشگری اثرگذار هستند. به‌عنوان مثال در حوزه امنیت و گردشگری، نیروی انتظامی ارتباط این حوزه را با حوزه‌های خدمات، اقتصاد، سلامت، فرهنگ و مذهب، حمل‌ونقل، رسانه و سیاست‌گذاری برقرار می‌سازد، فیشر (۲۰۱۳) در مقاله‌ای تحت عنوان «ساختارهای سیاست‌گذاری شبکه‌ای، ساختار رسمی حکومتی و تغییر سیاست‌گذاری»

که برای اولین اجلاس همکاری‌های مربوط به تغییرات آب و هوایی جهان (ICCP)، ارائه نمود همان‌گونه که مشاهده می‌شود در بین تحقیقات انجام‌شده تحقیقی که به مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی غیررسمی کشور را نشان دهد وجود ندارد که این امر ضرورت انجام این تحقیق را نشان می‌دهد با توجه به این امر سه پرسش اساسی ایجاد می‌شود نخست مؤلفه‌ها و شاخص‌های خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی غیررسمی کدام‌اند؟ مدل علی خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی چیست؟ اعتبار سنجی مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی غیررسمی چگونه خواهد بود؟

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر از بعد چيستی از نوع توصیفی کاربردی است و از بعد چگونگی انجام و با توجه به اهداف پژوهش در زمره‌ی روش‌های تحقیق آمیخته (کیفی و کمی) از نوع اکتشافی (طرح تدوین ابزار) بهره گرفته شده است. در بخش کیفی از روش تحلیل مضمون محتوایی استفاده شد و در بخش کمی از تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. جامعه آماری تحقیق در بخش کیفی شامل کلیه خبرگان آموزش‌های مهارتی است ویژگی این افراد این بوده است که همگی در نظام آموزش‌های مهارتی دارای تألیفاتی بوده‌اند و یا در قسمتی از مراحل زندگی کاری خود مسئولیت اجرایی داشته‌اند. این افراد بر اساس تجارب محقق در زمینه مای آموزش‌های مهارتی مشخص شده‌اند بنابراین روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند و تا رسیدن به نقطه اشباع نظری ۱۲ ادامه یافت؛ جامعه آماری تحقیق در بخش کمی شامل کلیه سیاست‌گذاران، معاونین آموزشی، پژوهشی، پشتیبانی سازمان، مدیران کل ستادی و استانی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای است، که تعداد آن ۲۸۶ نفر است. در بخش کمی پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است، ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه و در بخش کمی پرسشنامه بوده است مفاد این پرسش‌نامه از خروجی مصاحبه‌ها به دست آمده است. روایی پرسشنامه به صورت صوری، محتوایی و سازه‌ای بررسی شد و پایایی پرسشنامه به روش همسانی درونی مؤلفه‌ها (آلفای کرونباخ) به میزان ۰/۸۵ به دست آمد. ابزار تجزیه تحلیل داده‌ها در بخش کیفی به صورت دستی و در بخش کمی نرم‌افزار Spss بوده است.

یافته‌های تحقیق

برای پاسخ به این سؤال که مؤلفه‌ها و شاخص‌های خط‌مشی‌گذاری آموزش‌های مهارتی غیررسمی کدامند؟ از روش کدگذاری مضامین استفاده شده است جدول ۱ کدهای اصلی که در تحلیل مضمون به‌دست آمده است نشان می‌دهد

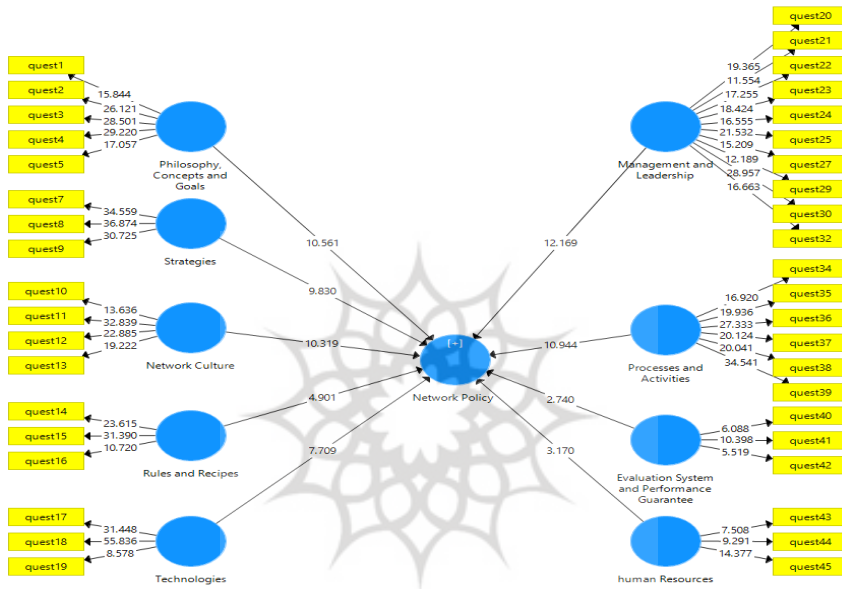
مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
اهداف و فلسفه	رویکرد علمی به‌منظور ایجاد پیوند با مشارکت‌کنندگان در اعتلای شبکه‌ها، تفکر فلسفی (چیستی و چرایی تفکر شبکه‌ای)، تمرکز و تعمق روی مفاهیم مرتبط با ساختار شبکه، ذهنیت فلسفی، ماهیت تعاملی در ساختار شبکه‌ی اجتماعی مهارتی، ماهیت انعطاف‌پذیر ساختار شبکه‌ای
استراتژی‌ها (تفکر-برنامه)	شناسایی و حمایت از عناصر خارجی به‌عنوان بخشی از ساختار شبکه‌ای، جلوگیری از سیاسی‌کاری به‌جای سیاست‌گذاری؛ استراتژی حکمرانی محلی در ساختار شبکه‌ای
فرهنگ‌سازی شبکه‌ای	استفاده از گفتمان غیر مهندسی در ساختار شبکه، (عبور از تفکر مکانیکی در ساختار شبکه)، گفتمان توافق محور، گفتمان‌های مبتنی بر تعالی و بالندگی، فرهنگ اعتمادسازی
قوانین و دستورالعمل‌ها	تصویب قوانین انعطاف‌پذیر به‌منظور کنش بازیگران در ساختار خط‌مشی‌گذاری مطلوب (شبکه‌ای)، توجه به عنصر شفافیت در وضع قوانین خط‌مشی‌گذاری شبکه‌ای، خروج از بروکراسی اداری در ساختار شبکه
فناوری‌ها	نطباق‌پذیری فعالیت‌های شبکه با تغییرات فناوری، هوشمند سازی شبکه، بهسازی نظام فن‌آوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی
مدیریت و رهبری	توجه به عنصر مسئولیت‌پذیری اجتماعی، در کارکردهای بازیگران شبکه، تفکیک بازیگران و بازیگردانان شبکه بر اساس توانمندی در آموزش یا تسهیل‌گری، توجه به پایگاه کارکردی، اجتماعی و اقتصادی و سیاسی کنشگران، شناسایی پل‌های شبکه ساختاری، تقویت روابط درون شبکه، هویت‌سازی شبکه‌های اجتماعی، (برند شبکه‌ای)، تحرک فرهنگی، ایجاد ارتباطات عمودی و افقی بین دستگاه‌ها، شناسایی نقش شرکای اجتماعی، منطق‌گرایی در ساختار شبکه‌ای، راهبری نوآورانه، کارکردهای حکم رانی چندگانه شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی، توانایی شبکه‌سازی، توان انگیزه‌سازی
مدیریت فرایندها و فعالیت‌های سازمانی	یادگیری سازمانی؛ سازمان‌های یادگیرنده؛ هم‌افزایی ذی‌نفعان در تحقق اهداف، تعامل در برنامه‌های آموزشی، فرصت‌های کسب درآمد برای آحاد جامعه، بررسی کارکردهای چندگانه آموزش‌های مهارتی و الزام مشارکت نهاد‌های مختلف، برقراری ارتباط آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با بازار کار

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
ظام ارزشیابی و تضمین عملکرد	ایجاد مدلی برای ارزشیابی ساختار شبکه، ارزشیابی متمرکز بر منافع ذی‌نفعان، بررسی کیفیت و پایش مستمر کیفیت‌سنجی، کارکردهای بازیگران شبکه
توسعه و رشد حرفه‌ای منابع انسانی	تحقق سرمایه انسانی، افزایش شایستگی‌های حرفه‌ای منابع انسانی، پویایی گروهی در شبکه‌های اجتماعی

جدول ۱: کدگذاری محوری مضامین

در پاسخ به این سؤال که مدل علی خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی چیست؟ جهت پاسخگویی به این سؤال پژوهش پرسشنامه‌ای تهیه‌شده و در بین افراد نمونه با تعداد ۱۵۳ نفر قرار گرفته است. یافته‌ها نشان داد مقدار KMO (کفایت نمونه‌برداری) برابر ۰/۸۰۷ و سطح معناداری آزمون کرویت بارتلت برابر ۰/۰۰۰۹ است. بنابراین، علاوه بر کفایت نمونه‌برداری، اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس همبستگی مورد مطالعه نیز قابل توجیه خواهد بود، نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین میزان بار عاملی هر یک از مؤلفه‌های اصلی خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی که با روش مؤلفه‌های اصلی و با دوران واریماکس پرداخته شد، مؤلفه‌های استخراجی بر اساس دوران وایمکس مشخص می‌شود که ۹ عامل تعیین‌شده به شرح: ۱. فلسفه، مفاهیم و اهداف (۵ گویه)، ۲. استراتژی‌ها (۳ گویه)، ۳. فرهنگ شبکه (۴ گویه)، ۴. قوانین و دستورالعمل‌ها (۳ گویه) ۵. فناوری‌ها (۳ گویه) ۶. مدیریت و رهبری (۱۰ گویه) ۷. فرایندها و فعالیت‌های سازمانی (۶ گویه) ۸. نظام ارزشیابی و تضمین عملکرد (۳ گویه) ۴. منابع انسانی (۳ گویه) در نظر گرفته شده است. سپس با استفاده از نرم‌افزار Smart pls مدل مورد نظر طراحی شد شکل ۱ مدل را مشخص می‌کند. برای پاسخ به این سؤال که اعتبار سنجی مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی غیررسمی چگونه است؟ از معیار R2 اصلی‌ترین شاخص‌های برازش مدل استفاده می‌کنیم معیار اصلی برای بررسی برازش مدل ساختاری در یک پژوهش، ضرایب R2 مربوط به متغیرهای پنهان درون‌زای (وابسته‌ی) مدل است. R2 معیاری است که نشان از تأثیر متغیرهای برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R2 در نظر گرفته می‌شود و در صورتی که در یک مدل، یک سازه‌ی درون‌زا توسط تنها یک یا دو سازه‌ی برون‌زا تحت تأثیر قرار گیرد، مقدار R2 از ۰/۳۳ به بالا نشان از قوت رابطه‌ی بین آن سازه و سازه‌ی درون‌زاست، معیار مذکور درون دواپر مربوط به مدل ساختاری پژوهش نشان داده می‌شوند و برای مدل ساختاری این پژوهش با توجه به اینکه متغیر مکنون درون‌زا موجود در مدل تأییدی است، مقدار R2 موجود در مدل، برابر با ۱ می‌باشند. (قابل ذکر است از آنجائی که مدل به صورت تأییدی مرحله دوم است این

مقدار طبیعی است)، برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده می‌شود که اولین و اساسی‌ترین معیار ضرایب معناداری یا همان مقادیر **T-value** است برازش مدل ساختاری با استفاده از ضرایب **T** به این صورت است که این ضرایب باید از $1/96$ بیشتر باشد یا به‌طور معادل مقادیر **p-value** مربوطه برای آن‌ها کمتر از $0/05$ باشد، تا بتوان در سطح اطمینان 95% معنادار بودن آن‌ها را تأیید نمود.

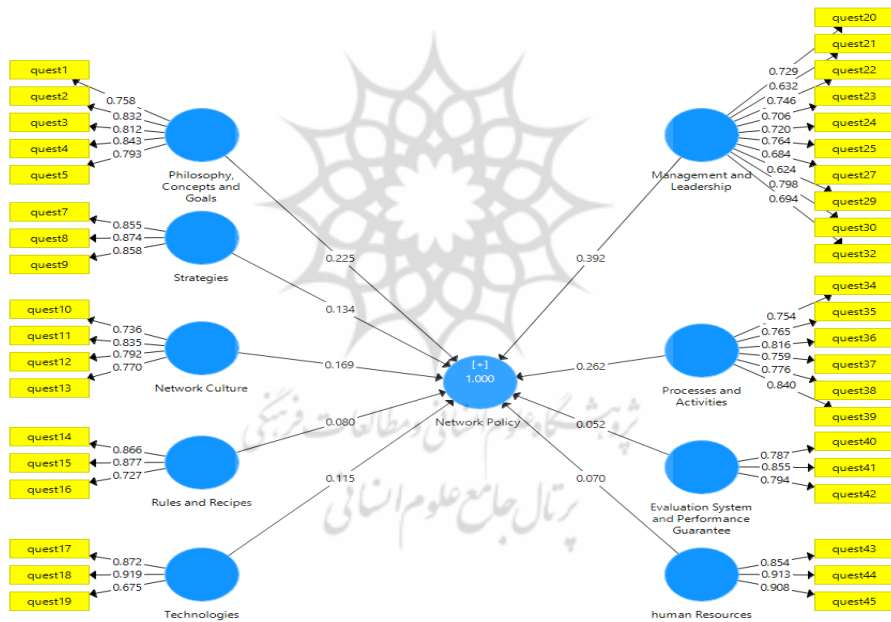
شکل ۱، مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌های آموزش‌های مهارتی در حالت معنی‌داری ضرایب

خروجی **pls** نتایج روایی همگرا و پایایی ترکیبی را نشان می‌دهد، همه گونه که در جدول ۲ مشخص است، مدل در تمامی شاخص‌های پایایی دارای اعتبار است.

متغیرهای تحقیق	ضریب پایایی آلفای کرونباخ	ضریب پایایی ترکیبی (CR)؛ CR > 7/0	میانگین واریانس استخراجی (AVE)
استراتژی‌ها	۰/۸۲۸	۰/۸۹۷	۰/۷۴۴
فرایندها و فعالیت‌های سازمانی	۰/۸۷۶	۰/۹۰۶	۰/۶۱۷
فرهنگ شبکه	۰/۷۹۰	۰/۸۶۳	۰/۶۱۲
فلسفه، مفاهیم و اهداف	۰/۸۶۷	۰/۹۰۴	۰/۶۵۲
فناوری‌ها	۰/۷۶۵	۰/۸۶۵	۰/۶۸۶

متغیرهای تحقیق	ضریب پایایی آلفای کرونباخ	ضریب پایایی ترکیبی (CR)؛ CR > 7/0	میانگین واریانس استخراجی (AVE)
قوانین و دستورالعملها	۰/۷۶۴	۰/۸۶۴	۰/۶۸۱
مدیریت و رهبری	۰/۸۹۱	۰/۹۱۱	۰/۵۰۶
منابع انسانی	۰/۸۷۴	۰/۹۲۲	۰/۷۹۸
نظام ارزشیابی و تضمین عملکرد	۰/۷۴۷	۰/۸۴۷	۰/۶۵۲

جدول ۲: رویی همگرا و پایایی ترکیبی در برازش مدل های اندازه گیری خط مشی گذاری شبکه ای آموزش های مهارتی

شکل ۲: مدل خط مشی گذاری شبکه ای آموزش های مهارتی در حالت ضرایب استاندارد

از آنجائی که پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش در نه مؤلفه تقسیم بندی شده لذا تحلیل عاملی اکتشافی جهت شناسی ابعاد هریک از این بخش ها به طور جداگانه مورد بررسی قرار می گیرد. در ادامه، شاخص های سنجش عوامل و ضریب تعیین عوامل مورد بررسی قرار می گیرند. قابل ذکر است که آماره t (t-value) معنی دار بودن اثر متغیرها را بر هم نشان می دهد. اگر مقدار t بیشتر از $1/96$ باشد

یا به‌طور معادل مقدار p -value کمتر از ۰/۰۵ باشد؛ یعنی اثر معنی‌دار است. همچنین ضرایب مسیر اگر بالای ۰/۶ باشد، بدین معناست که ارتباطی قوی میان دو متغیر وجود دارد؛ اگر بین ۰/۳ تا ۰/۶ باشد، ارتباط متوسط و اگر زیر ۰/۳ باشد، ارتباط ضعیفی وجود دارد داده‌های به‌دست‌آمده از تحقیق میدانی در نرم‌افزار SMART-PLS اجرا گردید و نتایج زیر به دست آمد.

نتیجه	p-value	آماره t	ضرایب مسیر	مسیر میان متغیرها
معنی‌دار است.	۰/۰۰۰۹	۹/۸۳۰	۰/۱۳۴	استراتژی‌ها -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۰۹	۱۰/۹۴۴	۰/۲۶۲	فرایندها و فعالیت‌های سازمانی -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۰۹	۱۰/۳۱۹	۰/۱۶۹	فرهنگ شبکه -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۰۹	۱۰/۵۶۱	۰/۲۲۵	فلسفه، مفاهیم و اهداف -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۰۹	۷/۷۰۹	۰/۱۱۵	فناوری‌ها -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۰۹	۴/۹۰۱	۰/۰۸۰	قوانین و دستورالعمل‌ها -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۰۹	۱۲/۱۶۹	۰/۳۹۲	مدیریت و رهبری -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۲	۳/۱۷۰	۰/۰۷۰	توسعه و رشد حرفه‌ای منابع انسانی -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی
معنی‌دار است.	۰/۰۰۶	۲/۷۴۰	۰/۰۵۲	نظام ارزشیابی و تضمین عملکرد -> خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی

جدول ۳: ضریب مسیر و ضریب معنی‌داری مدل خطمشی گذاری شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی غیررسمی

نتایج جدول ۲، نشان می‌دهد ضریب مسیر استراتژی‌ها بر خطمشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با ۰/۱۳۴ و آماره t برابر با ۹/۸۳۰ و مقدار p -value کمتر از ۰/۰۵ بوده در نتیجه، استراتژی‌ها بر خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر فرایندها و فعالیت‌های سازمانی بر خطمشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با ۰/۲۶۲ و آماره t برابر با ۱۰/۹۴۴ و مقدار p -value کمتر از ۰/۰۵ بوده در نتیجه، فرایندها و فعالیت‌های سازمانی بر خطمشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر فرهنگ شبکه بر خطمشی

گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با $0/169$ و آماره t برابر با $10/319$ و مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده در نتیجه، فرهنگ شبکه بر خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر فلسفه، مفاهیم و اهداف بر خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با $0/225$ و آماره t برابر با $10/561$ و مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده در نتیجه، فلسفه، مفاهیم و اهداف بر خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر فناوری‌ها بر خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی برابر با $0/115$ و آماره t برابر با $7/709$ و مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده در نتیجه، فناوری‌ها بر خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر قوانین و دستورالعمل‌ها بر خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با $0/080$ و آماره t برابر با $4/901$ و مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده در نتیجه، قوانین و دستورالعمل‌ها بر خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر مدیریت و رهبری بر خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با $0/392$ و آماره t برابر با $12/169$ و مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده در نتیجه، مدیریت و رهبری بر خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر توسعه و رشد حرفه‌ای منابع انسانی بر خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با $0/070$ و آماره t برابر با $3/170$ و مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده در نتیجه، توسعه و رشد حرفه‌ای منابع انسانی بر خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب مسیر نظام ارزشیابی و تضمین عملکرد بر خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی برابر با $0/052$ و آماره t برابر با $2/740$ و مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده در نتیجه، نظام ارزشیابی و تضمین عملکرد بر خط‌مشی گذاری آموزش‌های مهارتی تأثیر معنی‌دار دارد. در نتیجه مدل طراحی شده جهت خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی مناسب به نظر می‌رسد.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه جامعه با بیکاری و فقدان مهارت نیروی کار مواجه است و مقوله کاهش گرایش به مهارت‌آموزی به یکی از نگرانی‌های اصلی سیاست‌گذاران حوزه آموزش و اشتغال تبدیل شده است. اگرچه دامنه این مسئله به حوزه‌های دیگر اجتماع نیز کشیده شده است، نتایج سیاست‌های اعمال شده به‌منظور کاهش مصرف قابل‌توجه نبوده است. بنابراین نیازمند یک مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای ویژه‌ی آموزش‌های مهارتی غیررسمی نیاز است زیرا پیشینه در زمینه سیاست‌گذاری شبکه‌ای در

آموزش‌های مهارتی در کشور با توجه به نوپا بودن آن کم است. از این رو تحقیق حاضر با توجه به اهمیت موضوع سیاست‌گذاری شبکه‌ای در آموزش‌های مهارتی در کشور و حرکت موجود به‌منظور مشارکت تمامی ذی‌نفعان و بازیگران موجود صورت گرفت. برای نیل به این مدل سه پرسش اساسی مطرح شده است که یافته‌های تحقیق نشان داد که ۹ مؤلفه اصلی و ۴۰ گویه شامل فلسفه، مفاهیم و اهداف (۵ گویه)، استراتژی‌ها (۳ گویه)، فرهنگ شبکه (۴ گویه)، قوانین و دستورالعمل‌ها (۳ گویه) فناوری‌ها (۳ گویه) مدیریت و رهبری (۱۰ گویه) فرایندها و فعالیت‌های سازمانی (۶ گویه) نظام ارزشیابی و تضمین عملکرد گویه) منابع انسانی (۳ گویه) تشکیل شده است پیش‌تر مسلمی و همکاران (۱۳۹۰)، در مقاله‌ی خود به بسترهای قانونی و مدیریت و رهبری راهبردی در آموزش‌های مهارتی اشاره کرده است که یافته‌های تحقیق حاضر با تحقیق حاضر همسو است؛ ضمناً عطار نیا (۱۳۹۳) در تدوین مدل تدوین خط‌مشی در نظام آموزش‌های مهارت و فن‌آوری کشور به ابعاد قوانین و دستورالعمل‌ها و الزام فرهنگ شبکه‌ای در مدل اشاره داشته است که با تحقیق حاضر همسو است همچنین یافته‌های تحقیق با یافته‌های . پور عزت و دیگران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان تدوین سیستم خط‌مشی گذاری فرهنگی آینده‌نگر با استفاده از هم‌افزایی مدل‌ها نشان دادند در یک مدل عقلایی و درعین حال دستگاهی مجموعه‌ای از استراتژی‌ها، رهبری مطلوب و فرایندهای سامان‌دهی شده از برنامه‌ها وجود دارد از این رو می‌توان گفت یافته‌های این تحقیق با یافته‌های این پژوهش همخوانی و قرابت دارد. همچنین قربانی زاده و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیق با عنوان ارائه الگوی خط‌مشی گذاری سازمان‌های فرهنگی نشان دادند که نظام خط‌مشی گذاری چندعاملی است و به عناصری چون نظام و روش‌ها، رهبری و مدیریت، استراتژی‌ها و برنامه‌های آینده‌نگر بستگی دارد هم‌راستا است. همچنین در تحقیق که به ارائه مدل خط‌مشی گذاری در سازمان‌های سلامت‌محور می‌پردازد ابراهیمی و دیگران (۱۳۹۳) نشان دادند مدل دارای ابعاد مختلف مانند فرهنگ، ارتباطات و فناوری و همراهی کنشگران است بنابراین می‌توان گفت این تحقیق نیز با یافته‌های این پژوهشگران هم‌راستا و مرتبط است. در این تحقیق مشخص شد که عامل اهداف و فلسفه نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود بر اساس سند تحول آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مفاهیم و اهداف آموزش‌های مهارتی با توجه به نیازهای ذینفعان بازخوانی شود، اهداف آموزش‌های مهارتی بر اساس نیازهای روز جامعه اصلاح شود. اهداف خط‌مشی گذاری شبکه‌ای برای کلیه مشارکت‌کنندگان و بازیگران عرصه‌ی آموزش‌های مهارتی (۳۱) نهاد تبیین و به‌صورت نقشه راهی معرفی گردد. این نقشه راه شامل چستی‌ها، مأموریت هرکدام از نهادها، الزام برای حضور و تبیین جایگاه آن‌ها در نظام خط‌مشی گذاری شبکه خواهد بود. در این

تحقیق مشخص شد که عامل استراتژی نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، استراتژی‌های تهاجمی را به استراتژی توافقی تبدیل شود، پدیده‌های اجتماعی را در همکاری‌های استراتژیک بین سازمانی در نظر بگیریم، نظر همه ذینفعان را در تصمیم سازی مای گروهی در نظر گرفته شود، به‌منظور تعالی سیاست‌گذاری شبکه‌ای استراتژی حکم رانی محلی در ساختار شبکه‌ی خط‌مشی با حضور بازیگران تبیین و به‌طور مداوم بازنگری گردد، در این تحقیق مشخص شد که عامل قوانین و دستورالعمل‌ها شبکه نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، دستورالعمل‌ها از حالت حکمرانی متمرکز به حکمرانی عدم تمرکز تبدیل گردد، دستورالعمل‌های حوزه آموزش‌های مهارتی غیررسمی چابک و انعطاف‌پذیر گردد، دستورالعمل‌ها با استفاده از ظرفیت‌های بین دستگاهی نوشته شود و نظرات هرکدام از ذینفعان مدنظر قرار گیرد، قوانین و دستورالعمل‌ها شفاف و انعطاف‌پذیر نگارش گردند؛ به‌گونه‌ای تمامی بازیگران بتوانند بر اساس این دستورالعمل‌ها جایگاه خود را در شبکه با توجه به میزان مشارکت خود تعیین کنند، در این تحقیق مشخص شد که عامل فناوری شبکه نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، اشتراک‌گذاری دانش فناوری‌های حوزه آموزش‌های مهارتی از طریق ایجاد اتاق‌های آینده‌نگری، روندها و ابر روندها در فناوری‌ها و فناوری‌های حوزه سیاست‌گذاری شبکه‌ای در مهارت‌آموزی، برای موفقیت در خط‌مشی گذاری شبکه‌ای از فناوری‌های نوین و هوشمند سازی نظام‌ها استفاده گردد. در این تحقیق مشخص شد که عامل مدیریت و رهبری شبکه نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، مدیریت و رهبری شبکه در تمامی مراحل تصمیم‌گیری و تصمیم سازی نظرات کلیه ذینفعان را در نظر داشته باشد. مدیریت و رهبری، از مدیریت سنتی به مدیریت تحول‌گرا تغییر یابد که در این صورت نقش مسئولیت اجتماعی مدیران و نقش تسهیل‌گری آن‌ها برای ایجاد روابط بین سازمانی مهم و تأثیرگذار خواهد شد. در این تحقیق مشخص شد که عامل فعالیت‌های سازمانی نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، بر اساس سند تحول آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تفاهم‌نامه‌های آموزشی بین سازمان‌های دولتی و خصوصی بسته شود، نشست‌های تخصصی بین ارگان‌های آموزشی در حوزه‌های مهارتی انجام پذیرد؛ اتاق‌های بین گروهی تخصصی بین ذینفعان توانمند ساز، برنامه‌ساز و تسهیل‌کننده ایجاد گردد، نقش یادگیری سازمانی از طریق ارائه متدها و روش‌های نوین در سه سطح یادگیری و وظایف،

شهروندی سازمانی و شهروندی در نظام شبکه خط‌مشی گذاری برای افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها(نهاده‌ها) تبیین گردد، در این تحقیق مشخص شد که نظام ارزشیابی شبکه نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، تدوین پروتکل‌هایی جهت تضمین کیفیت نقش ذینفعان در شبکه خط‌مشی، استقرار واحد تضمین کیفیت در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای به منظور ارزیابی نقش مشارکت‌کنندگان و ذینفعان، در سند جامع آموزش‌های مهارتی و فنی و حرفه‌ای نظام ارزشیابی و تضمین کیفیت با توجه به مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارائه‌شده لحاظ گردد؛ برای خروج از گفتمان مهندسی و روی‌آوری به گفتمان تعالی و بالندگی، نقش تأثیرگذار هر یک از ذی‌نفعان در مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای ترسیم و بازخورد آن مرتباً بررسی شود، در این تحقیق مشخص شد که عامل توسعه و رشد حرفه‌ای منابع انسانی شبکه نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، شایستگی‌های حرفه‌ای مریبان از طریق برگزاری دوره‌های حرفه‌ای و با کمک خبرگان حرف انجام پذیرد. رویکرد رشد حرفه‌ای مریبان به سمت ثروت افزایی و اثربخشی آموزشی در حوزه آموزش‌های مهارتی باشد، نقش منابع انسانی در مدل خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی بر اساس رفتار برنامه‌ریزی‌شده تبیین گردد؛ منابع مادی و انسانی مناسب و کارا مطابق با نیازهای خط‌مشی گذاران استفاده گردد، در این تحقیق مشخص شد که عامل فرهنگ نقش معناداری در فرایند خط‌مشی گذاری شبکه‌ای آموزش‌های مهارتی غیررسمی دارد و پیشنهاد می‌شود، فرهنگ‌های سازمان‌ها و ذینفعان مختلف را در سیاست‌گذاری‌ها به رسمیت شناخته شود. کاربست‌های چند فرهنگی ایجاد کنیم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- عطارنیا، احمد. ۱۳۹۳. طراحی مدل تدوین خط مشی در نظام آموزش های مهارت و فناوری کشور. رساله دکتری. دانشگاه تهران. پردیس فارابی.
- مهرعلیزاده، یادالله، احمدی اصل، فرهاد. ۱۳۹۸. شناسایی مؤلفه های ساختار مطلوب دانشگاه: بستر سازی برای یادگیری پوی پا، تهران. مطالعات آموزش و یادگیری دوره یازدهم بهار و تابستان ۱۳۹۸. شماره ۱. (پیاپی ۲/۷۶)
- خاوری، سید عبدالله، طالبیان، مریم. ۱۳۹۸. ابعاد تصویر آموزش های مهارتی از نگاه دانشجویان مهارت آموخته اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان مازندران، چهارمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش. مازندران ۱۳۹۸
- عطارنیا، احمد، خنیفر، حسین و رحمتی، محمدحسین. ۱۳۹۳. بررسی وضعیت تدوین خط مشی در نظام غیررسمی آموزش مهارتی ایران فصلنامه مدیریت فرهنگ سازمانی. دوره ۱۲. شماره ۲.
- جهانانیده، سامان. رحمتی، محمدحسین. زارعی متین، حسن. ۱۳۹۶. طراحی مدلی برای خط مشی گذاری شبکه ای در حوزه گردشگری کشور. تهران. نشریه مدیریت فرهنگ سازمانی. ۱۳۹۶.
- مسلمی، ناهید، حمیدزاده، علی، خنیفر، حسین. (۱۴۰۰). ارائه مدل خط مشی گذاری آموزشی مبتنی بر رویکرد رفتاری در حوزه آموزش های مهارتی در ایران: یک مطالعه کیفی. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی. 10(3), 361-382.
- عمران، صالحی. ۱۳۹۳. آسیب شناسی مدیریت آموزش های مهارتی کشور. نشریه مهارت آموزی. تابستان ۹۸۳۰ دوره ۲. شماره ۸.
- قوسی، ریحانه، عباسی، اسدالله و نوریان، محمد. (۱۳۹۹) بررسی وضعیت سیاست گذاری عمومی و خط مشی گذاری دولت در دوره های آموزشی مهارتی در ایران. فصلنامه حقوق اداری زمستان ۱۳۹۹ - شماره ۲۵.
- جهانانیده، سامان، (۱۳۹۴)، طراحی و اعتبارسنجی مدل خط مشی گذاری شبکه ای در حوزه گردشگری، رساله دکتری، دانشگاه تهران، پردیس فارابی.
- پورعزت علی اصغر، باقری محمدرضا، باقری میاب شهلا، مظاهری محمدمهدی (۱۳۹۲). تدوین سیستم خط مشی گذاری فرهنگی آینده نگر با استفاده از هم افزایی مدل ها، فصلنامه راهبرد فرهنگ، شماره ۲۲، تابستان ۹۲.
- ابراهیمی سیدعباس، دانایی فرد حسن، آذر عادل، فروزنده لطف الله (۱۳۹۳). طراحی مدل خط مشی گذاری مبتنی بر شواهد در نظام سلامت ایران، فصلنامه پژوهشهای مدیریت عمومی، شماره بیست و چهار، تابستان ۹۳، تهران.
- قربانی زاده وجه الله، شریف زاده فتاح، حسین پور داوود، مروج محمود (۱۳۹۶). ارائه الگوی خط مشی گذاری سازمان های فرهنگی، فصلنامه علمی پژوهشی سیاست گذاری عمومی، دوره ۳، شماره ۳، پاییز ۹۳.
- ابراهیمی سیدعباس، دانایی فرد حسن، آذر عادل، فروزنده لطف الله (۱۳۹۳). طراحی مدل خط مشی گذاری مبتنی بر شواهد در نظام سلامت ایران، فصلنامه پژوهشهای مدیریت عمومی، شماره بیست و چهار، تابستان ۹۳، تهران.
- Isett, K. R., Mergel, I. A., LeRoux, K., Mischen, P. A., & Rethemeyer, R. K. (2011). Networks in public administration scholarship: Understanding where we are and where we need to go. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 21(1), pp.157-173.
- Yan, W., and G. Yin. (2014). "A Review of Policy Network Theory." *The Journal of Yunnan Administration College* 2, pp:122-126.

- Yan, W., and G. Yin. (2014). "A Review of Policy Network Theory." *The Journal of Yunnan Administration College* 2, pp:122–126.
- Fischer, Manuel. (2013). *Policy network structures, institutional context, and policy change*. Post-doctoral researcher, Swiss institute for aquatic science and technology, department for environmental social sciences.
- Whittall, Debra Reifman. (20۱۲). "Network analysis of a shared governance system" *doctor of philosophy in public administration and policy, Poland state khiversity*.
- McGregor's. (2004), "modeling the evolution of a policy network using network analysis", *family and consumer sciences research journal*, vol, 32, no. 4, 382-417-
MGuore, m (2002).
- Fischer, Manuel. (2013). *Policy network structures, institutional context, and policy change*. Post-doctoral researcher, Swiss institute for aquatic science and technology, department for environmental social sciences.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی